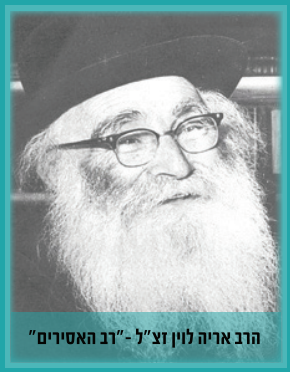
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

פרשת חקת

ג' תמוז תשפ"ב

גליון מספר 262

דרך חיים

האור החיים הקדוש מבאר בתחילת הפרשה (במדבר יט ב) מדוע יהודי שנפטר מטמא באהל בעוד גוי לא מטמא, כפי שפסקו חז"ל (יבמות סא): "המשלתי במקום אחר ענין זה לב' כלים שהיו אצל בעל הבית אחת מלאה דבש ואחת מלאה זבל ופינה אותם והוציאם לחוץ מהחדר. אותה שהיתה מלאה דבש מתקבצים לה כל הזבובים והרמשים, ואותה שהיתה מלאה זבל הגם שיכנסו לה קצת מהרמשים לא ישוה לשל דבש. כמו כן אדם מישראל שמת להיותו מלא קדושה המתוקה והעריבה בצאת הנפש ונתרוקן הגוף יתקבצו הקליפות לאין קץ שהם כוחות הטומאה התאבים תמיד להדבק בקדושה ליהנות מהערב, ולזה יטמא באהל, ואפילו אלף בתים מקורים ואחת פתוחה לחברתה הטומאה תמלא כל החלל המקורה. מה שאין כן אשר לא מזרע ישראל להיותו מושלל מהקדושה אין כל כך התקבצות הטומאה אלא חלק הממית הנדבק בגוף".

הזהר הקדוש (וישלח, מאמר 'צלותהון דצדיקייא' אות מז) אומר כי הצדיקים שעסקו בתורה לשמה אין גופם טמא אחר מיתתם, משום שאין רוח הטומאה יכולה לשרות עליהם. וכן אומר המדרש (בובר משלי ט ב): "מעשה בר' עקיבה שהיה חבוש בבית האסורים, ור' יהושע הגרסי תלמידו היה משמשו. ערב יום טוב נפטר ממנו והלך לביתו, בא אליהו ועמד על פתח ביתו, אמר לו: שלום עליך רבי. אמר לו: שלום עליך רבי ומורי. אמר לו: כלום אתה צריך? אמר לו: כהן אני, ובאתי להגיד לך שר' עקיבה מת בבית האסורים. מיד הלכו שניהם לבית האסורים ומצאו פתח שער בית האסורים פתוח ושר בית הסוהר היה ישן, וכל העם שהיו בבית האסורים היו ישנים, והשכיבו את ר' עקיבה על המטה ויצאו. מיד נטפל אליהו זכור לטוב ונטלו על כתפיו, וכשראה ר' יהושע הגרסי כך, אמר לאליהו: רבי, הלא אמרת לי אני אליהו כהן, וכהן אסור לטמא במת. אמר לו: דייך ר' יהושע בני, חס ושלום, שאין טומאה בצדיקים ואף לא בתלמידיהם".

כדי להבין את הדברים נתבונן בדברי הרמב"ן, שכותב בתחילת פרשתנו (במדבר יט ב): "וטעם טומאת המת, בעטיו של נחש, כי הנפטרים בנשיקה לא יטמאו מן הדין, והוא שאמרו צדיקים אינן מטמאין". וכן כתב בעל ספר החינוך (מצוה רסג): "אמרו זכרונם לברכה כי הצדיקים גמורים אינם מטמאין, ולפי הדומה כי הכוונה לפי שגופם טהור ונקי ולא החטיא נפשם אבל סייע לזכותה, ועל כן תעלה נפשם בנשיקה, ועל גיוום ישכון אור זרוע

המשך בעמוד הבא

הגליון מוקדש לעילוי נשמת

שרה בת יעקב ז"ל

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** office@ish-tsadik.org.il | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

לעולם". וכן כתב הש"ך בפירושו על התורה (ויקרא כא א): "לנפש לא יטמא- אמר להם אף על פי שאני מצוה אתכם על הטומאה, אבל הצדיק שיש בו נפש אחר מיתתו אין בו טומאה, לפי שהצדיקים במיתתם הם חיים". כפי שמצינו בכמה וכמה מגדולי ישראל: רב אחאי בר יאשיה שדיבר עם רב נחמן אחר מותו (שבת קנב:), ור' אלעזר ברבי שמעון שהמשיך לדון לחייב את החייב ולזכות את הזכאי גם אחר מותו (ב"מ פד:), רבנו הקדוש היה מקדש לבני ביתו בכל ערב שבת שאחר פטירתו (כתובות קג:). וכן כתב בשם הגדולים למרן החיד"א (מערכת גדולים אות א - רבינו אליעזר בר נתן):

"ודע שמצאתי במגילת סתריו של רבינו מהרח"ו ז"ל מטהרת ידו יד הקדש ממש וזה לשונו: זה מצאתי באגרת רבינו יהודה בן הרא"ש, אחי רבינו יעקב בעל הטורים, ולא העתקתיה כולה וזה לשונו: ולפי שיצאתי קטן מאשכנז לא השגתי לשמוע מעשיהם רק מעט מזער אשר שמעתי מאדוני אבי ז"ל ומאחות זקנתי ז"ל אשר ספרו לי כי זקני ה"ר יחיאל ז"ל נולד בשנת תתק"ע. ובהיותו בן ט"ז שנה היה לו חבר נאמן בישיבה ושמו ה"ר שלמה הכהן ז"ל, וכרתו ברית יחד שכל אחד מהם יהיה לו חלק עם חבירו בכל מצותיהם ומעשיהם. ויהי בליל יום הכפורים כבתה נר של שעוה של ה"ר יחיאל אשר שם בבית הכנסת כי כן מנהג האשכנזים להוליך נר שעוה שתדליק כל הלילה וכל היום, וכיון שראה שכבה נרו נתירא מאד ובחול המועד נפטר. והיה מנהג של אשכנז שהיו מניחין ארון של מת על אבן גדולה סמוך לבית הקברות ופותחין הארון לראות אם מחמת טלטול נתעקם המת תוך הארון או אם הוא ישר. וקרב ה"ר שלמה הכהן זצ"ל אצל ארבע אמותיו ובכה בקול רם ואמר בפני כל הקהלות אני מזכיר לר' יחיאל גבירי וחבירי לפניכם שיזכור מהברית שכרת עמדי.

ואז התחיל ה"ר יחיאל לשחק בתוך הארון וראוהו כל הקהל. ויהי היום אחרי מותו ימים וה"ר שלמה יושב ולומד בבית המדרש ביום וירא את ה"ר יחיאל יושב אליו וקורא עמו בהלכה. ושאל לו מענינו, ואמר לו כי הוא בגן עדן בטוב מאד ושהיה לו כסא מוכן לעצמו בין כל חסידי הדור. ואמר לו ה"ר שלמה אנא אדוני בעל בריתי, תמה אני אם יש לך רשות להתראות לבני אדם. ויען לו ויאמר: דע לך כי יש לי רשות לילך לביתי כבתחלה, אלא שאיני רוצה שמא יאמרו כמה מתגאה עצמו צדיק זה יותר מכל הצדיקים שבגן עדן. והיה בששה חדשים אחר זה ולאחר פטירתו בליל שבת בחצי הלילה נראה לאשתו בהקיץ, ואמר לה: ומה את עושה הנה? מהרי וקומי וקחי בניך ובנותיך והוציאם מהרה מהמקום הזה, כי מחר יהרגו כל היהודים אשר במקום הזה, וכן נגזר על כל הסביבות, והתפללנו עליהם ונתקבלה תפלתנו חוץ מעל המקום הזה. ותקם ותעש כן וחזרה להציל את אשר לה אחר אשר הוציאה משם לאדוני אבי ז"ל ולאחיו, וכולם יצאו בליל שבת אדוני אבי ז"ל, ואחיו ה"ר חיים ז"ל, והיא, וששה אחיות...

רק זה אומר כי כמה שנים הייתי תמיה על מנהג ישראל שמתפללין אצל קברות הצדיקים, ואין לקרות קריאת שמע או להתפלל תוך ד' אמות של מת או בבית הקברות, כמ"ש באורח חיים (סי' ע"א),

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

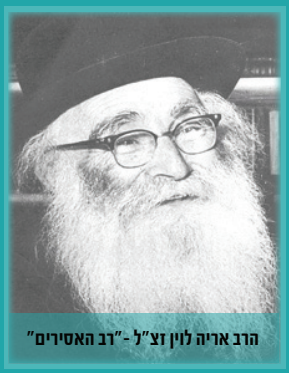

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

ולהרמב"ם לא יצא אף בדיעבד. וכיוצא בזה הייתי תמיה על מ"ש בס' עמק המלך דאברהם אבינו ע"ה השלים מנין, וכן על מעשה שעשה רבינו האר"י זצ"ל בבהכ"נ וכיוצא. עד שמצאתי בס' חסידים (תתשכט) שכתב: רבינו הקדוש היה נראה בבגדי חמודות שהיה לובש בשבת ולא בתכריכין ופוטר בני ביתו מקידוש, כי הצדיקים נקראים חיים ולא כשאר מתים שהם חפשים מן המצות".

למעשה אנו פוסקים שגם גופם של צדיקים מטמא. יישבו התוספות (יבמות סא. ד"ה ממגע) שמה שנטמא אליהו לר' עקיבא הוא משום שהיה מת מצוה. וכן דברי הרמב"ן אם מתבוננים ומדייקים בהם מוכיחים שלמעשה גופם של צדיקים מטמא, שכן לשונו: "כי הנפטרים בנשיקה לא יטמאו מן הדין", כלומר ראוי הוא שלא יטמאו, אך הלכה למעשה ודאי נוהגים בהם טומאה. וכן מוכח ממשה רבנו שמת בנשיקה, ובכל זאת גופו מטמא (סנהדרין לט.), כשם שגופו של יוסף טימא את נושאי ארונו (סוכה כה), וכן סימן רבי בנאה את מערת המכפלה שלא ייטמאו טהרות (בבא בתרא נח), וכך נהג ריש לקיש לציין מערות הקבורה של צדיקים (ב"מ פה:) - "שלא יכשלו כהנים לעבור עליהן ולהאהיל, שלא תארע תקלה על ידי צדיקים" (רש"י שם).

טעם הדבר הוא משום ש"אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" (קהלת ז כ). גם הגדול שבגדולים נאמר עליו דבר זה, כפי שאמר ר' עקיבא למורו ר' אליעזר הגדול (סנהדרין קא). וכך הוא אצל אבות עולם - ש"רבי אליעזר הגדול אומר: אלמלא בא הקדוש ברוך הוא עם אברהם יצחק ויעקב בדין - אין יכולין לעמוד מפני תוכחה" (ערכין יז.), ואצל משה רבנו כפי שכתב הרמב"ם (שמונה פרקים ד). יסוד זה שגם אצל גדולי עולם שייכת טומאה, מכח תביעה שמיימית שיש כלפיהם, ואפילו דקה מן הדקה, נלמד מפרה אדומה. דיני פרה אדומה מלמדים אותנו את העקרון "שהיא מטהרת את הטמאים ומטמא את הטהורים" (פסיקתא זוטרתא במדבר), וטעם הדבר הוא שבכל זאת גם אצל הטהור שייך עניין טומאה כלשהי.

מצד שני מגלה לנו הפרה כי גם הטמא יכול להיטהר - רמז לפושעי ישראל שירדו לאן שירדו, ובכל זאת שייכת בהם טומאה, שכפי שביאר האור החיים נמצאת דווקא אצל אנשים בעלי תוך טהור ומתוקן. כפי שאומרים לנו חז"ל "תא חזי, מה בין פושעי ישראל לנביאי אומות העולם" (גיטין נז.).

שבת שלום!

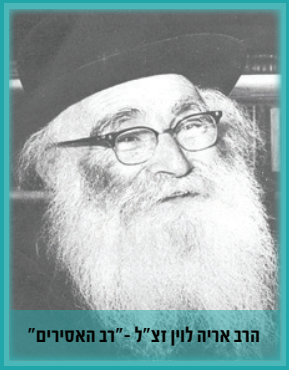
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

לא מעטים היו המקרים בהם אנשים הנתונים במצוקה נפשית או חומרית מתדפקים היו על פתח ביתו של ר' אריה בשעה לילה מאוחרת או בשעות הבוקר המוקדמות, ור' אריה פעל עליהם כפי שפעל, אם בדיבור ואם במעשה.

לימים, כשרווח לאותם אנשים, לא עלה בדעתם לסור ולבשר לר' אריה כי אכן באה הישועה.

והיה ר' אריה אומר כשבת-שחוק על שפתיו כי על אנשים אלו נאמר: "חכמים המה - להרע, ולהיטיב - לא ידעו" (ירמיהו ד כב).

(צדיק יסוד עולם עמ' 234)

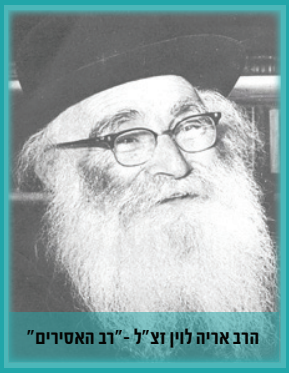
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

הדלקת נרות בשבת ובחג הינם חובה, לא רק רשות או מצוה. וחכמינו ז"ל נימקו חובה זו, משום עונג שבת או כבוד שבת, שאדם שאוכל את סעודת השבת שלו במקום מואר ונעים, בבית שכזה יש שלום-בית, וחלילה כשאין אורה גם אין שמחה ואין שלום, ועליו נאמר "וידעת כי שלום באהלך". והחמירו חכמינו במצוה זו עד שחייבו עני השאול על הפתחים לחזר על הפתחים בשביל שיהיה לו נר להדלקה בשבת ויום-טוב.

כפי שעסקנו זה לא מכבר ישנו חילוק במנהגי בנות ספרד ובנות אשכנז בעניין סדר ההדלקה והברכות עליה. כעת נקדיש את דברינו למקום ההדלקה. דבר שכיח הוא התאכסנות באכסניות ביום שבת קודש ואירוח בשבת אצל משפחה וידידים. יש בנסיעה שכזו ריבוי פרטי דינים בעניין הדלקת הנר. קודם כל יש להבדיל בדינים אלו אם האורח אוכל על שולחן המארח, הוי אומר שהמארח נותן לו את סעודת השבת, או שהאורח אוכל משל עצמו, כלומר שמביא מהבית אוכל לעצמו, ומצב בו אוכל מארוחתו של המארח אבל לא יחד עם המארח אלא בנפרד ממנו.

אשה שמדליקה נרות בחדר אוכל מוציאה בהדלקתה את כל בני הבית- בעלה וילדיה, וגם את כל האורחים הסמוכים על שולחן בעל הבית, אפילו שהם אינם נוכחים פיזית בשעת הדלקת נרותיה.

וכיוון שעיקר ההדלקה בסמוך לשולחן השבת, מי שמחמיר להדליק בחדר שהקצו לו לשבת - מדליק בלא ברכה, אלא אם כן חדר זה מוקצה אך ורק להם ואף אחד מבני הבית לא משתמש בו שאז מדליקים בו בברכה, ובתנאי שהנרות ידלקו עד שייסימו את הסעודה ויכנסו לחדרם הפרטי. שאם לא כן יש בזה ברכה לבטלה, כיוון שלא זכו ליהנות מנרות השבת.

פרט נוסף באשה המדליקה נרות בביתה, שבעלה או בנה שנמצאים בשבת במקום אחר, לדוגמא הבן בישיבה או שהבעל נסע מן הבית לשבת. אם במקום שהם מתארחים גם מדליקים נרות ובחדר שלהם יש אור, אפילו אור ממנורת הרחוב, הם פטורים מלהדליק בכלל נרות שבת ויום טוב. אולם אם הם אוכלים או אפילו רק ישנים בחדר שלהם, ואין שם בכלל אור, הרי שהם מחויבים להדליק שם נרות בברכה ולהקפיד שידלקו עד שיחזרו לישון בחדרם הפרטי.

אורח שאינו אוכל על שולחן המארח אלא ישן בביתו בלבד, ויש לו חדר שגם בעל הבית משתמש בו, אם

המשך בעמוד הבא

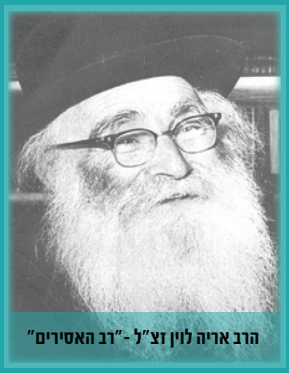

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

בחדר זה ישנו אור ומדליקים עליו בביתו - הרי שהוא פטור מלהדליק נרות. מכאן יש לראות עד כמה רחוק להיפטר מהדלקת נרות. מי שיש לו אור בחדרו ואין מי שמדליק עליו בביתו, צריך להשתתף בשמן או בנרות של בעל הבית כדי להיות חלק מן המצוה.

אשה נשואה המאושפזת בבית החולים או יולדת בבית הבראה וכדומה, מכיוון שהבעל מדליק נרות שבת בביתם בברכה - יוצאת ידי חובה ופטורה מהדלקת נרות שבת במקומה, באם יש תאורה בחדרים, ואף ממנורת רחוב חיצונית. אולם המנהג הוא להחמיר ולהדליק במקום האכילה בברכה, אך זהו דווקא אם מדליקים במקום האכילה. אך כיוון שמעיקר הדין יוצאת ידי חובה בהדלקת בעלה - אשה חלושה יכולה להקל ולסמוך על הדלקת בעלה.

אחים ואחיות ששובתים ביחד מחוץ לביתם - אחד ידליק עבור כולם במקום אכילתם.

במקום בו מתארחים ויש חדר אוכל משותף - נוהגים שכל אשה תדליק בחדר אוכל בברכה, אבל יש להקפיד במידת האפשר להדליק את הנרות בסמוך לשולחן האוכל שהיא סועדת עם משפחתה. אולם אם אדם מוזמן לסעודת שבת אצל בני משפחה או חברים וחוזר לישון בביתו - ידליק בביתו נרות שבת בברכה באופן כזה שידלקו עד שיחזור מסעודת השבת, ויעשה זאת על ידי הדלקת נרות גדולים או עם ריבוי שמן בכוסית הנר.

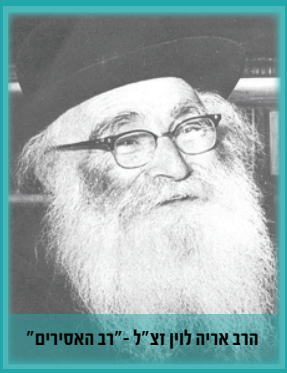
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | האם בקדיש אחר "בריך הוא" עונים "בריך הוא לעילא" או "בריך הוא לעילא מכל ברכתא ושירתא"?

תשובה | עניין הענייה על "בריך הוא" תלוי במנהגים שונים. אמנם לענות "בריך הוא לעילא" הוא איסור גמור, שמובן מדבריו שהקב"ה מבורך למעלה בלבד, ולא למטה בארץ (מ"ב נו ס"ק יג).

אגב, מרן הרמ"א (נו ב) כתב שיש לאומר הקדיש לומר "שמיה דקודשא בריך הוא לעילא מן כל ברכתא ושירתא" בלא הפסק, כלומר ששמו של הקב"ה הוא שיתעלה וישתבח מעל כל ברכה ושירה. אך השערי תשובה והגר"א אמר שכל הכוונות יש לומר "שמיה דקודשא בריך הוא" להפסיק ואז לומר "לעילא מן כל", והסיבה משום ש"בריך הוא" הוא חלק מהשם שהתחיל במילים "דקודשא" - כפי שאנו אומרים 'הקדוש ברוך הוא'.

וכן נחלקו מרן (שם ד) שסבר שאין להפסיק בין "עלמיא" ל"יתברך", בעוד הגר"א סבר שמ"יתברך" הוא עניין חדש. ולכן הורה המשנה ברורה (ס"ק טו) שיאמר בב' נשימות, כך שנושם בין "עלמיא" ל"יתברך" וכך ייצא ידי חובת שתי השיטות.

שאלה | האם מי שמתחיל להניח תפילין של רבנו תם צריך לברך "שהחיינו" על המצוה החדשה בעזרת ברכה על עניין אחר (כגון בגד חדש)?

תשובה | אין צריך לברך "שהחיינו" על תפילין של רבנו תם, כיוון שתפילין אלו עניין אחד להם עם תפילין של רש"י שמניח מזה שנים (קול יהודה סי' ב).